

УДК 658

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА НА ПІДСТАВІ ЗБАЛАНСОВАНОЇ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ

У статті запропоновано методика оцінювання розвитку підприємств на підставі збалансованої системи показників, а також графічно представлено області розвитку підприємств

Ключові слова: розвиток підприємств, збалансована система показників

В статті пропонується методика оцінювання розвитку підприємств на основі сбалансованої системи показників, а також графічно представлені області розвитку підприємств

Ключевые слова: развитие предприятий, сбалансированная система показателей

The method of estimating the development of enterprises based on the Balanced Scorecard, and also a graphical representation of enterprise development are offered in the article

Key words: the development of enterprises, Balanced Scorecard

В. Ю. Самуляк

Асистент*

Контактний тел.: (032) 258-21-18

E-mail: atlukr@gmail.com

Т. В. Лебідь

Старший викладач*

Контактний тел.: (032) 258-21-18

E-mail: tanja.lvov@mail.ru

*Кафедра технологій управління

Національний університет «Львівська політехніка»
вул. Митрополита Андрея, 3, м. Львів, Україна, 79013

Вступ

Останнім часом в Україні все більшою мірою критикується традиційна фінансовоорієнтована концепція оцінювання та управління підприємством, яка базується виключно на показниках фінансової звітності. Це викликає необхідність переосмислення даної системи та обумовлює потребу її розвитку з врахуванням багатоаспектної орієнтації сучасного підприємства. Впровадження збалансованої системи показників у систему оцінювання та управління розвитком підприємств являється найоптимальнішим розв'язанням даної ситуації.

Постановка проблеми

Побудова системи показників оцінювання рівня розвитку підприємств є складним і актуальним завданням. Якщо піти шляхом нарощення кількості показників, то можна отримати розгалужену систему показників, кожний з яких достатньо об'єктивно відображає дію окремого фактору на розвиток

підприємства. Побудова інтегральної оцінки при цьому нашоветується на ряд концептуальних проблем – встановлення відносної вагомості дії кожного з факторів, вибір схеми оцінювання (векторних, чи скалярних величин), обґрунтування методу згортання векторної величини до скалярного виду, зведення показників (натуральних, вартісних, трудових, абсолютних, відносних, середніх тощо) до зіставного виду і т.і.

На наш погляд кількість показників у системі аналізування та оцінювання рівня розвитку повинно бути мінімальною, що забезпечить наочність тлумачення їх числових значень та зручність оперування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідження інформаційних джерел, які розкривають різноманітні підходи до оцінювання фінансово-господарської діяльності підприємства, дають підставу стверджувати, що проблема оцінювання рівня розвитку підприємства в сучасних умовах вимагає подальшого опрацювання. З числа авторів, які значну

увагу приділяють оцінюванню фінансово-господарської діяльності підприємства, варто виділити таких: Б. Андрушків, М. Баканов, М. Білик, В. Герасимчук, П. Друкер, А.Загородній, О. Мельник, Р. Каплан, М. Коробов, О. Кузьмін, Д. Нортон, І.Олексів, Ж. Ришард, М. Тимошук, А. Шеремет, Р.Фещур та інших. При цьому відмінності, які існують між системами показників, запропонованих у роботах вказаних авторів, полягають у різних функціональних призначеннях даних систем, підходах до розрахунку показників та діапазонах вимірювання, існуванні чи відсутності зв'язків між показниками тощо.

Постановка цілей

До основної мети слід віднести обґрунтування системи показників оцінювання рівня розвитку підприємств на підставі збалансованої системи показників, до допоміжної – розроблення графічного представлення та якісної інтерпретації областей розвитку підприємств.

Виклад основного матеріалу

Основним завданням збалансованої системи показників є оцінка стратегії підприємства з різних точок зору (власників, клієнтів, менеджерів, інвесторів, кредиторів тощо). Другим завданням є удосконалення існуючої стратегії підприємства на основі отриманих оцінок його діяльності.

Оцінювання розвитку підприємств на підставі використання збалансованої системи показників є доступним, ефективним та загально визнаним. При цьому якість використання та реалізації цієї системи значною мірою залежить від рівня інформаційного забезпечення для розрахунку ключових показників (особливо це стосується нефінансових показників) та систематичного відстежування на-

явних взаємозв'язків між показниками, пошуку причинно-наслідкових зв'язків у пропонуваніх чи фактичних змінах.

До основних переваг збалансованої системи показників можна віднести наступні: поєднання фінансових та нефінансових показників, внутрішнього та зовнішнього погляду на діяльність підприємства; забезпечення взаємозв'язку між показниками та цілями, які стоять перед підприємством; наявність цільових показників, які охоплюють усі стратегічно важливі сфери діяльності підприємства (фінанси, ринок, виробництво та інновації); формування причинно-наслідкових зв'язків між усіма групами показників та індикаторів (20-25 показників) – орієнтирів для управління підприємством [2].

Показники, які слугують індикаторами економічної результативності функціонування підприємства, достатньо повно описані у наукових джерелах [3; 4; 5].

До числа найбільш уживаних показників результативності діяльності підприємства відносять обсяг валового доходу, що обумовлюється як інформаційною доступністю цього показника, значення якого наводиться у стандартній статистичній звітності підприємства (форма №2 «Звіт про фінансові результати»), так і його економічним змістом – поєднанням кількісного (кількість виробництва продукції) і якісного (ціна продукції) показників.

Зміна валового доходу у часі характеризує розвиток підприємства, на який впливають різноманітні фактори – як основні, так і випадкові. З метою надання цьому показнику більшої стійкості та усунення впливу цінового чинника пропонуємо розглядати у якості характеристики розвитку підприємства середній темп приросту валового доходу за останні три роки. Таку довжину часового проміжку у ряді наукових джерел вважають найбільш обґрунтованою [1; 3; 7].

Економічна теорія не дає відповіді на питання, яку кількість показників слід вважати мінімально допустимою, однак існують певні вимоги, яким повинні

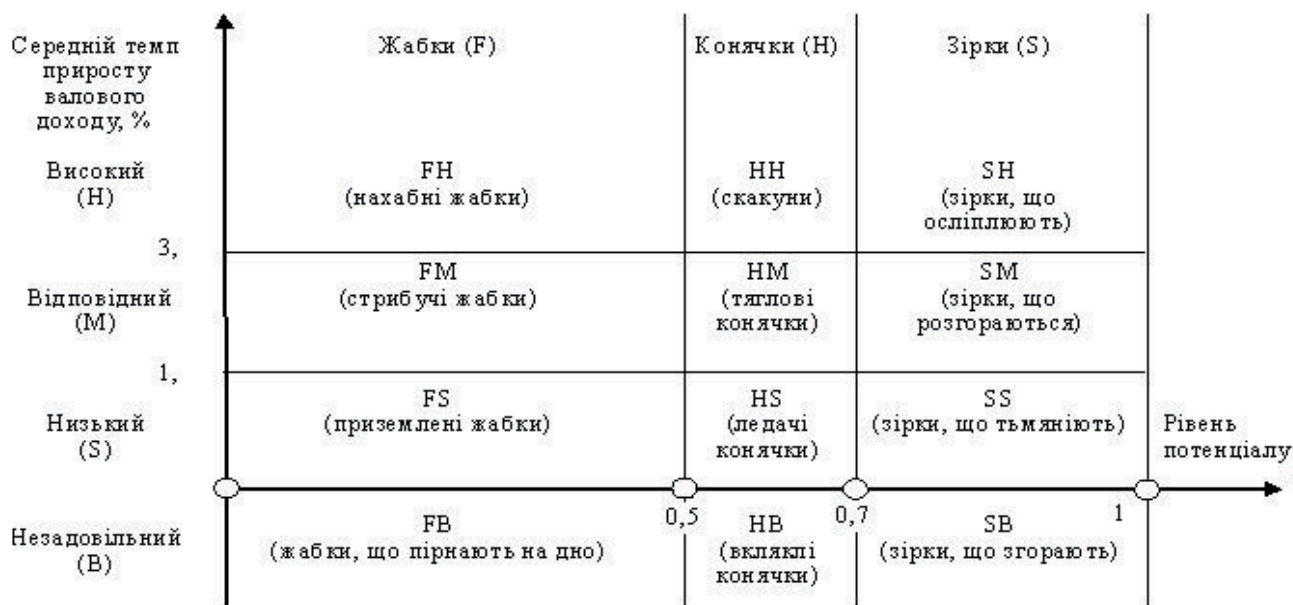


Рис. 1. Графічне представлення областей розвитку підприємств

відповідати подібні показники – повноти, порівняльності, обґрунтованості, стійкості, динамічності, чутливості тощо.

Відзначимо, що показники розвитку промислових підприємств повинні характеризувати не лише зміну результатів їх виробничо-господарської діяльності, але і рівня потенціалу, як характеристики можливості розвитку.

З урахуванням вищезазначеного пропонується розвиток підприємств аналізувати з урахуванням двох показників – обсягу валового доходу та рівня потенціалу підприємства, які відповідають переліченим вище вимогам. Кількість показників (два) дає можливість наочного графічного тлумачення розвитку підприємств. При цьому дискусійними і такими, що потребують додаткового обґрунтування залишаються питання шкалювання рівнів показників з метою встановлення областей розвитку підприємств і обчислення узагальнюючої інтегральної оцінки розвитку.

Пропонуємо виділити 12 областей розвитку. Графічне представлення областей розвитку підприємств наведено на рис. 1.

Для позиціонування підприємства щодо рівня розвитку використовуємо дві координати. Отримана точка потрапляє у певну область розвитку (одну з дванадцяти).

Встановлення кількісних меж показників дало змогу чітко окреслити границі кожної області розвитку. Зрозуміло, що такі кількісні межі слід вводити для груп підприємств, які належать до одного класу (для однорідних підприємств певного виду економічної діяльності).

Висновки

Методика оцінювання розвитку підприємств на підставі збалансованої системи показників, пропонується здійснювати на основі значень двох індикаторів розвитку – середнього річного темпу приросту валового доходу і рівня потенціалу розвитку підприємства.

Використання цих показників забезпечує повноту, об'єктивність, обґрунтованість і наочність оцінки розвитку підприємств. Крім цього існує можливість встановлення тенденції розвитку підприємства у часі, що дозволяє обрати необхідну стратегію розвитку. Розроблений підхід до оцінювання рівня розвитку підприємств відзначається обґрунтованістю і доступністю.

Подальші дослідження можуть охоплювати методи встановлення інтегральної кількісної оцінки розвитку.

Література

1. Каплан Роберт С., Нортон Девид П. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2003. – 304с.
2. Самуляк В.Ю. Система показників оцінювання розвитку підприємств / В.Ю. Самуляк, М.Р. Тимощук // I Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми формування нової економіки XXI століття»: Збірник наукових праць. – Том 3. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2008. – С.116-118.
3. Тимощук М.Р. Планування соціально-економічного розвитку підприємств: [монографія] / М.Р. Тимощук, О.Є. Кузьмін, Р.В. Фещур, Р.В. Шуляр, Н.Ю. Подольчак, І.Б. Олексів. – К.: УБС НБУ, 2007. – 449 с.
4. Мельник О.Г. Діагностика діяльності машинобудівного підприємства на засадах системи економічних індикаторів: [монографія] / О.Г. Мельник. – Львів: Видавництво ДП «Видавничий дім» «Укрпол», 2009. – 188 с.
5. Самуляк В.Ю. Система факторних оцінок рівня розвитку підприємств / В.Ю. Самуляк // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: Вісник Національного університету «Львівська політехніка» №657. – Львів, 2009. С.83-94.
6. Самуляк В.Ю. Оцінювання рівня розвитку підприємств / В.Ю.Самуляк, Р.В. Фещур // Логістика: Вісник НУ «Львівська політехніка» – Л.: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2008. – №633. – С.627-636
7. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: Навчальний посібник / За ред. А.Г. Загороднього. – К.: «Знання», 2008.